plotą dalijantys į 3 nelygias dalis. Viršutinis 1 m storio sluoksnis datuojamas XIX-XX a. Po juo atsidengė XVII a. sluoksnis su ryškiais gaisro pėdsakais. Maždaug 1,3 m gylyje buvo nuvalytos smarkiai apdegusios plytų grindys. Plytų molio masė perdegusi, kai kurios plytos gerokai apsilydžiusios. XVII a. čia stovėjęs pastatas buvo sunaikintas didžiulio gaisro. Galima spėti, kad tai 1655 m. didysis Vilniaus gaisras. 2 m gylyje atsidengė XVI a. datuojamas sluoksnis. Jo storis buvo apie 50 cm. Šiame sluoksnyje taip pat žymūs gaisro pėdsakai. Apatiniame XVI a. sluoksnio horizonte surasta keramika buvo smarkiai apdegusi, žemėje daug degėsių. Giliau aptiktas sluoksnelis su XV a. datuojama keramika, negausiais radiniais.

Pastato viduje aptiktų radinių didžiausią grupę sudarė buitinės keramikos fragmentai ir kokliai. Metalinių dirbinių surasta nedaug ir jie neleidžia daryti išvadų apie čia gyvenusių žmonių užsiėmimą.

1995 m. šalia pastato "C" korpuso vykdytų kasinėjimų metu ištirti XV-XVII a. sluoksniai, stratigrafiškai sutampantys su atitinkamais sluoksniais pastato viduje. Čia irgi fiksuoti dviejų (XVI a. ir XVII a.) gaisrų pėdsakai. Kasinėjimų metu surinkta daug buitinės keramikos ir koklių fragmentų, keletas odos ir medžio dirbinių. Metalo gaminiai negausūs. Atskirai paminėtini radiniai - žalvarinė žvakidė, švininė plomba, datuojama XVII a., keletas XVII-XIX a. monetų.

Tyrimų metu nustatyta, kad pirmieji miestiečiai šioje vietoje įsikūrė jau XV a., tačiau to laiko pastatų liekanos buvo sunaikintos vėlesnės ūkinės veiklos metu.

Aleksandras Vaškelis.

1995 m. archeologiniai tyrimai Kaune, sklype T.Daugirdo g. Nr.1

Kauno PRPI tęsė tyrimų darbus Kauno senamiesčio 6 kvartalo PR dalyje (žr. ATL 1992 ir 1993 metais. V., 1994. P.255-258). Prieš ruošiant restauracijos projektą, buvo valomas nugriauto XVII a. mūrinio pastato rūsys. Čia ištirtas 150 m^2 plotas.

1980 m. žvalgomosiose perkasose T.Daugirdo ir Prieplaukos gatvių

kampe rastos mūrinio pastato liekanos.

1983-1984 m. tyrimai atnaujinti. Nukasus 1,1-1,2 m storio supiltinį juodžemio ir griuvenų sluoksnį, atidengtas 210 m^2 plotas. Išryškėjo pastato sienų viršus ir XVII a. akmenimis grįsto kiemo paviršius. Papildomomis perkasomis nustatytas rūsio gylis, užpylimo stratigrafija ir chronologija. Darbų metu nustatytas posesijos dydis. Ji stačiakampė, 38,7 m ilgio ir 25,3 m pločio, galu orientuota į T.Daugirdo (XVI-XVII a. - Kalėjimo) gatvę. Mediniai ir mūriniai statiniai koncentravosi prie P ir Š posesijos kraštinių. Tarp jų nuo gatvės iki posesijos galo tęsėsi 9-10 m pločio akmenimis grįstas kiemas. Tiriamasis mūrinis pastatas stovėjo galu į gatvę posesijos PR kampe.

Istoriko J.Okso duomenimis, XVI a. pabaigoje - XVII a. pirmoje pusėje valda priklausė Kauno magistrato suolininkui Hanusui Lidkei. 1584-1622 m. aktuose šioje vietoje aprašomas tik medinis užstatymas.

1632 m. testamente jau minimas mūrinis H.Lidkės namas "Kamenica". Tikriausia jis pastatytas po kvartalą nusiaubusio 1624 m. miesto gaisro. Posesijos užstatymas sunaikintas 1655-1661 m. karo metu. Po karo pastatai nebuvo atstatyti. Net keliuose XVIII a. pardavimo aktuose rašoma, kad sklypas negyvenamas, o jame stovi apgriautas pastatas be stogo ir perdangų. XVIII a. pabaigoje pastato griuvėsiai išardyti. Jo liekanos užpiltos juodžemiu ir posesijos teritorija naudota sodui ir daržams iki pat 1980 m.

Atkasto rūsio ilgis 18,6 m, plotis 7,6-8 m. Ties Š sienos viduriu į kiemo erdvę išsikiša 2,5 m pločio ir 6 m ilgio priestatas. Jame išdėstytas laiptinių iš rūsio į pastato pirmąjį bei antrąjį aukštus mazgas.

V priestato pusėje išmūryta 1,1 m pločio laiptinė iš kiemo į rūsį, o centrinėje dalyje atkasta 1,7 m skersmens apvalios laiptinės šachta su išlikusiais sraigtiniais laiptais.

Rūsio sienų storis 90-95 cm. Statybai naudotos 27,4-28x13,2-14x7,6-8 cm dydžio plytos ir akmenys, surišant juos rupiu kalkiniu skiediniu.

Pastato viduje atkasta vientisa 16,4 m ilgio ir 6,2 m pločio patalpa be skersinių ar pertvarinių sienų. Rūsio vidinių sienų plokštumose atsidengė architektūrinės detalės - nišos, švieslangiai, durų angų fragmentai. Dar rūsio funkcionavimo metu daugelyje nišų ir švieslangių sumūryti vertikalūs parėmimo stulpeliai. Matyt, tokiu būdu norėta sutvirtinti mūro sienų

konstrukciją, pristatant pastato aukštus.

Rūsys buvo perdengtas medinėmis sijomis. Patalpos aukštis nuo grindų iki perdangos 3,1-3,2 m. Rūsio grindys pasiektos $H_{abs.}$ 22,15 m lygyje. Jos išgrįstos ištisiniu lauko akmenų grindiniu. Virš grindinio fiksuotas 15-25 cm storio juodžemio sluoksnis su gausia degėsių, medžio angliukų, pelenų ir kalkių skiedinio trupinių priemaiša. Jis formavosi po pastato gaisro jau nebenaudojamame rūsyje. Sluoksnio masėje rasti radiniai datuojami XVII a. pirmąja puse-viduriu.

Aukščiau juodžemio sluoksnio ryškus perdegusių griuvenų ir maišytos tamsios žemės sluoksnis. Prie mūrinių sienų jo storis siekia 80-90 cm, o į rūsio vidurį plonėja iki 30-40 cm. Sluoksnis susidarė XVII a. antroje pusėje, irstant neremontuojamo pastato apdegusiam mūrui ir užpilant patalpą atliekomis. Tarp viršutinių įvairios struktūros užpylimo sluoksnių pastebimi juodžemio tarpsluoksniai rodo, kad rūsys visiškai užpiltas per ilgesnį laiką - trimis ar keturiais etapais.

Radinių daugiausia rasta juodžemyje ant rūsio grindinio ir virš jo buvusiame griuvenų sluoksnyje. Gausiausią grupę sudaro XVII a. būdinga buitinė ir statybinė keramika: indų šukės, koklių fragmentai, keturkampės ir šešiakampės grindų plytelės, plokštinių ir glazūruotų kraiginių čerpių gabalai. Iš nedaugelio metalinių dirbinių: kaltinių vinių, durų vyrių, kablių - išsiskiria beveik sveikas krūtinės šarvas, XVII a. naudotas sunkiosios kavalerijos. Šarvas kaltas iš geležinės skardos. Jo aukštis 36 cm, plotis 35 cm. Apatinis pakraštys 4 cm pločio, atlenktas į išorę. Prie kaklo ir pažastų 5 mm pločio atlenkimai. Per šarvo vidurį eina neryški vertikali briauna, apačioje užsibaigianti iškyšuliu (itališkai toppo).

Išskirtinė radinių grupė - sudaužytų marmurinių skulptūrų dalys. Įvairaus dydžio jų gabalų rasta keliasdešimt. Dar 1984 m. perkasose rūsio plote rasta biusto viršutinė dalis su galva ir kitos skulptūros apdaužyta galva. Dabar rasta sveika to biusto apatinė dalis - torsas. Sprendžiant iš baltojo marmuro atspalvių, paviršiaus apdirbimo technologijos, skulptūrų siužeto, rasti gabalai priklausė 3 ar 4 skirtingoms skulptūroms. Tik pradėjus pirminę atranką, iš gabalų sudedami 3 žemos kolonos formos postamentai, dviejų biustų torsai ir galvos, miegančio liūto galva. Natūralaus dydžio biustai vaizduoja šarvuotus romėnų karo vadus ar imperatorius. Jų

datavimas neaiškus. Tai gali būti II-III a. atvežtos antikinės skulptūros arba XVI-XVII a. italų meistrų darytos antikinių skulptūrų kopijos. Jos gulėjo virš grindinio esančiame sluoksnyje ir pateko į rūsį tuoj po pastato sunaikinimo 1655 m. Matyt, šios skulptūros yra XVI-XVII a. egzistavusio rinkinio ar kolekcijos dalis.

Gintautas Zabiela

Žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai Anykščių senamiestyje

1994-1995 m. LII kartu su AM tęsė Anykščių senamiesčio kultūrinio sluoksnio kasinėjimus. Žvalgomieji tyrinėjimai vykdyti būsimų statybų ar komunikacinių trasų vietose. Iš viso tyrinėta 11 vietų, iš kurių aštuoniose rastas viduramžių miesto kultūrinis sluoksnis.

A. Baranausko a. Nr.3 (centrinė senamiesčio dalis) ištirtoje 3 m^2 bendro ploto telefono linijos trasoje tamsiai pilkas kultūrinis sluoksnis prasideda 30 cm gylyje. Jame surasta nesupuvusių medžių liekanų, gyvulių kaulų, žiestos keramikos šukių. Šių radinių aptikta ir suardytose kultūrinio sluoksnio dalyse. Iš viso surinktos 38 šukės, 3 koklių fragmentai bei 1 stiklo šukė. Visi radiniai iš XVII-XVIII a.

Daukanto g. Nr.14 (senamiesčio P pakraštys) ištirtas bendras 3 m^2 plotas. Į V nuo namo kastame šurfe aptiktas iki 105 cm storio kultūrinis sluoksnis, kurio apatinė 35 cm storio dalis be radinių, ankstesnė negu XIX a.

Parko g. Nr.10 (senamiesčio Š pakraštys), kasant griovį šiluminei trasai, užfiksuotas apie 1 m storio kultūrinis sluoksnis, storėjantis link Š pusėje buvusios Šventosios senvagės. Jame pastebėtas perdegusio molio plotelis - greičiausiai krosnies vieta.

Paupio g. Nr.2-4 (senamiesčio ŠV dalis) kieme ištirtas 5 m^2 bendras plotas. 30-40 cm gylyje sklype prasideda XVII-XVIII a. kultūrinis sluoksnis, kurio storis tyrinėtose vietose siekia iki 80 cm. Sluoksnis storėja P kryptimi (A. Baranausko aikštės link). Jame aptikta nemažai žiestos, daugiausia neglazūruotos, keramikos, gyvulių kaulų, stiklo šukių, surastas olandiškos